

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 395. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608064072560/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Jærnet

Bornholm tilbage. 1660-61 sluttede Sverige fred med Polen og Rusland uden ændring af grænserne. –

Som Frankrigs allierede blev Sverige 1674 inddraget i krig og led nederlag til Brandenburg i slaget ved *Fehrbellin* (28. juni 1675). Sveriges tab af prestige ledte Danmark til at gribe ind i krigen (Den skånske Krig); men dette land måtte 1679 slutte fred uden at have genvundet de i 1658 tabte provinser.

Karl XII's krige

Karl XII blev konge som 15-årig i 1697; to år senere havde Sveriges fjender forenet sig i et angrebsforbund, der omfattede Polen og Sachsen, som var i personalunion under *August II den Stærke* (1670-1733), Rusland og Danmark-Norge. Sidstnævnte magt skulle angribe det med Sverige forbundne Holstein-Gottorp og senere Sverige selv, medens Sachsen-Polen og Rusland skulle gå ind i de svenske Østersøprovinser. I februar 1700 angreb sachsenerne Riga, og i marts gik danske tropper ind i de gottorpske dele af Slesvig-Holsten. Den svenske flåde, der støttedes af britiske og hollandske enheder, landstog 25. juli 1700 5.000 mand på Sjælland mellem *Tibberup* og *Humlebæk* syd for Helsingør; men allerede 8. august sluttedes fred i Traventhal; den definerede Holstein-Gottorps og Danmarks gensidige militære rettigheder.

I mellemtiden havde sachsenerne øget presset mod Riga, og russerne brød med en stor hær ind i Estland og Ingermanland med retning mod *Narva*. Karl XII førte i oktober en hær til Livland og valgte at gå mod Narva, hvor han 20.-21. november vandt en stor sejr over de russiske styrker, som belejrede byen.

Karl XII's felttog i 1701 havde til hensigt at besejre den farligste fjende Sachsen således, at Sverige ville have frie hænder til at gå mod Rusland. Ved årets udgang var fjenderne blevet fordrevet fra de svenske Østersøprovinser, og den svenske hær var rykket ind i Polen. Warszawa overgav sig uden kamp i maj 1702, og 9. juli vandt Karl XII ved *Krakow* en stor sejr over de polske og sachsiske styrker; senere på måneden indtog svenskerne denne by ved overrumpling.

Den vigtigste militære begivenhed var i 1703 felttoget mod To-